судья: Б.И.Хайитбоев

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Шовот тумани

2025 йил 22 январь

Шовот туманлараро иқтисодий суди раиси, судья Б.Хайитбоев раислигида, судья ёрдамчиси Ш.Салаевнинг котиблигида, Шовот туманлараро иқтисодий суди биносида, очиқ суд мажлисида;

Даьвогар: «WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамияти

Жавобгар: «Қозоқ тепа» фермер хўжалигидан 23.01.2024 йилдаги 6675063-сонли шартномага асосан 38.316.640 сўм жарима ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича ишни даъвогар вакили Ш.Ражабов (ишончнома асосида), иштирокида кўриб чикиб, кўйидагиларни

аниклади:

«WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) манфаатини кўзлаб, Шовот туманлараро иктисодий судига даъво ариза билан мурожаат килиб, «Қозок тепа» фермер хўжалигидан 23.01.2024 йилдаги 6675063-сонли шартномага асосан 38.316.640 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суднинг ажрими билан ишга низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Ўзбекистон Республикаси товар хом ашё биржаси жалб қилинган.

Суд мажлисида иштирок қилган даъвогар вакили тушунтириш бериб, жавобгар томонидан шартнома мажбуриятлари бажарилмасдан маҳсулот режага нисбатан кам топширганлиги, форс-мажор холатлари бўйича туман хокими қарори мавжуд эмаслигини, шартнома мажбурияти бўйича жарима тўлаши лозимлигини билдириб, даъвони тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Бугунги суд мажлисида жавобгар ва учинчи шахс вакиллари иштирок килмади. Бундай холда, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 128, 170-моддаларига асосан суд ишни уларнинг иштирокисиз кўриб чикишни лозим топади.

Суд, ишда иштирок этувчи тарафлар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, ишдаги хужжатларни тахлил килиб куйидаги асосларга кўра, даъво аризани кисман каноатлантиришни ва суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим деб топади.

Иш хужжатлари ва суд мухокамасидан аникланишича, тарафлар ўртасида 23.01.2024 йилдаги 6675063-сонли "Пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича" фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 2.1-бандида "Хўжалик" (бу ўринда жавобгар) мазкур шартноманинг 2.1-бандларида кўрсатилган микдордаги пахта хом ашёси ва уруғлик пахтани "Тайёрловчи" (бу ўринда даъвогар) қайта ишлаш ёки сотиш учун етказиб бериш, "Тайёрловчи" эса ушбу махсулотни олдиндан

молиялаштириш ҳамда келишилган муддатларда муайян нарх бўйича ҳақини тўлаб харид қилиш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шартномага кўра жавобгар томонидан 2024 йил хосили бўйича жами 112,090 тонна пахта хом ашёсини етказиб бериш мажбуриятини олган бўлсада шартнома мажбуриятлари қисман бажарилиб, пахта хом ашёсини шартномага нисбатан 56,348 тонна кам махсулот топширилган.

Шартноманинг 5.8-бандига кўра, шартномада белгиланган микдорда ва ассортиментда, турлар бўйича муддатларда махсулот топширмаган такдирда биржа битими бўйича шартнома қийматининг бажарилмаган қисмини 10 фоизи микдорида жарима тўлаши белгиланган.

Шу сабабдан даъвогар судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, биржа битими буйича шартнома қийматининг бажарилмаган қисмини 10 фоизи яъни 38.316.640 сум жарима ундиришни сураган.

Низони ўзаро ҳал этиш чораси сифатида даъвогар томонидан юборилган талабнома жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига кўра, ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя килишга ҳақли.

Мазкур холатда тарафларнинг мажбуриятлари фьючерс шартномасидан келиб чиккан.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 234-моддасига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ФКда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФК 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

Жавобгар томонидан шартнома бўйича зиммасига олган мажбуриятларни тўлиқ бажармаганлиги, келишилган миқдордаги пахта хом ашёсини даъвогарга топширмаганлиги холати ишдаги хужжатлар ва судда аниқланган холатлар билан тўлиқ тасдиқланади.

Даъво аризада шартномага нисбатан кам топширилган маҳсулот учун жарима суммаси тўғри ҳисоб-китоб қилинган.

ФК 333-моддасининг биринчи қисмига асосан қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

Жавобгарнинг мажбуриятларни бажармаганлик ва/ёки лозим даражада бажарилмаганлиги учун жавобгарлиги, улар ўртасида фукаролик-хукукий муносабатнинг вужудга келишига асос бўлган шартномада назарда тутилган.

Бирок, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик мулкий жавобгарлик фукаролик учун учун айрим масалалари хужжатларини қўллашнинг тўғрисида"ги қарорининг 2-бандида шартномада жарима ёки пеня шаклида белгиланадиган тарафлар томонидан қабул мажбуриятларнинг неустойка қилинган бажарилишини таъминлаш усулларидан бири хисобланиши, судлар,

неустойкани ундириш тўғрисидаги даъволарни ҳал қилишда неустойка микдорининг қонун талабларига мувофик ҳисобланганлиги, унинг асослилиги, мажбурият бузилиши оқибатларига мутаносиблиги каби ҳолатларни ҳар томонлама ва чуқур муҳокама қилиб, талаб қилинган неустойканинг адолатли микдорини белгилашлари шартлиги ҳақида судларга тушунтириш берилган.

ФК 326-моддасига кўра, агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак.

Суд алохида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга эканлиги ҳақида тушунтириш берилган.

Қайд этилганларга асосан, суд даъво аризада ундириш сўралган жариманинг микдори мажбуриятни бузиш оқибатларига номутаносиблиги, жавобгарнинг моддий ахволидан келиб чикиб, жарима суммасини камайтирган холда, 6.500.000 сўм жарима ундиришни, даъво талабининг колган жарима кисмини рад килишни лозим деб топади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига кўра, ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

ИПК 118-моддаси биринчи ва олтинчи қисмларига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Юқоридагиларга асосан суд, даъвони қисман қаноатлантиришни, даъво талабидаги жаримани қолган қисмини рад қилишни, суд харажатларини тўлиқ ҳажмда жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Бинобарин суд, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 118, 128, 170, 176, 179–моддаларини, қўллаб, суд

карор килади:

Даъво ариза қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар «Қозоқ тепа» фермер хўжалигидан даъвогар «WBM QO`SHKO`PIR CLASTER» масъулияти чекланган жамияти фойдасига 6.500.000 сўм жарима ва олдиндан тўланган 37.500 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъво талабини қолган қисмини қаноатлантириш рад қилинсин.

«Қозоқ тепа» фермер хўжалиги хисобидан Республика бюджетига 766.332 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач ижро варақалари берилсин.

Мазкур ҳал қилув қарори устидан шу суд орқали Хоразм вилоят суди иқтисодий ишлар бўйича суш бир ойлик муддатда апелляция тартибида шикоят бериши, і чи инстанция судининг қонуний кучга кирган, апелляция тарт ан ҳал қилув қарори устидан олти ой ичида кассация шикояти б

Судья

Б.Хайитбоев